

*Dne 17. dubna 2007 Rada bezpečnosti OSN jednala o politických a bezpečnostních důsledcích změny klimatu, tj. o geofyzikálním fenoménu velmi vzdáleném od tradičních témat mezinárodní bezpečnosti. Skeptikové označili jednání za neodůvodněné odchýlení od naléhavějších problémů a tvrdili, že změna klimatu má být přenechána klimatologům. Jejich názor však nesdílí stále větší počet vlivných politiků a odborníků, kteří jsou přesvědčeni, že nezmírnění změny klimatu bude mít vážné důsledky pro globální bezpečnost.*

Vojenští a zpravodajští analytici se začali zabývat změnou klimatu jako vážným strategickým problémem. V USA byla zpracována tajná zpráva o ohrožení mezinárodní bezpečnosti změnou klimatu. Existuje dostatek vědeckých dat dokazujících, že rychlost a velikost změny klimatu ve 21. století budou v lidské paměti bezprecedentní a vytvoří náročné problémy adaptace pro všechny formy života na planetě. Klimatologové tvrdí, že ledovce v celém světě a ledový příkrov na severním pólu tají stále rychleji a že stoupání hladiny moří ohrozí mnohé pobřežní a nízké ležící oblasti. Považují za jisté, že dojde ke zdvojnásobení koncentrace kyslíčnicku uhličitého bez ohledu na snížení emisí skleníkových plynů.

Během tohoto století stoupne hladina moří o 0,18 m až 0,59 m a teplota povrchu Země se zvýší o více než dva stupně C. To je považováno za práh, nad nímž by bylo zvládnutí rizik stále obtížnější a důsledky nebezpečnější. Hlavním problémem je rychlost změn teploty, nikoli absolutní hodnota zvýšení. Zvyšování teploty o několik stupňů rozložené na několik století by pravděpodobně nebylo spojeno s politickou nestabilitou nebo ohrožením obchodu, zemědělství a infrastruktury. Globální oteplení během jednoho století by přineslo vážné problémy pro adaptaci lidí a přírodních ekosystémů vyvíjejících se po staletí a tisíciletí. Bez účinných strategií pro zmírnění a adaptaci představuje rychlé oteplování planety zřejmě geopolitická rizika pro všechny země, zvýšení zranitelnosti států, zostření mezistátních napětí a ohrožení přežití některých společností.

Změny klimatu byly vždy spojeny s bezpečností. Existují četné historické příklady změn klimatu anebo extrémního počasí, které vyvolaly konflikty a dokonce přivodily vzestup a úpadek civilizací a národů. Ve většině případů však byly tyto klimatické změny krátkodobé a méně významné než ty, které se rysují v budoucnosti. Velké odchylky od globálních nebo regionálních norem počasí, zvláště dojde-li k nim během jedné generace, by byly mnohem nebezpečnější.

### Nedostatek potravin a vody

Extrémy počasí a velké fluktuace srážek a teplot jsou schopny změnit tvářnost produktivních krajín světa, zvláště v době zvyšujícího se počtu obyvatelstva v rozvojovém světě a obav,

že zelená revoluce dvacátého století může skončit. Zvyšování výnosů obilí se od devadesátých let zastavilo a extrémní jevy počasí jako cyklony, říční záplavy, krupobití a sucho narušují zemědělství a zvyšují ceny.

Jestliže se mezera mezi globální nabídkou a poptávkou po řadě primárních potravin zúží, ceny na světových trzích se budou zvyšovat a zásoby potravin se budou zmenšovat. Světové zásoby potravin jsou již na historickém minimu v důsledku zvyšující se poptávky a používání obilí k výrobě biopaliv. Rozloha produktivní zemědělské půdy se zmenšuje v důsledku znehodnocení přírodního prostředí a urbanizace. Bez zmírňujícího účinku dostatečných zásob obilí může současné působení nepříznivých politických a ekonomických vlivů, ztěžované změnou klimatu, vyvolat místní nedostatky a podnítit potravinová povstání a vnitřní nepokoje. Budou-li trvat i nadále, mohou snížené výnosy obilí vážně ohrozit politickou a ekonomickou stabilitu, zvláště v rozvojovém světě.

Většina ekonomů je přesvědčena, že globální zásobování potravinami bude schopno krýt zvyšující se poptávku. Avšak jejich předpoklady nevzaly patřičně v úvahu důsledky změny klimatu, zvláště změny v rozdělení srážek, zvyšující se teploty a pravděpodobné zvýšení počtu extrémních jevů počasí. Nebyla vzata v úvahu ani skutečnost, že zemědělské výnosy jsou značně závislé na rozsáhlém používání hnojiv, což uvádí produkci potravin do souvislosti se změnou klimatu prostřednictvím energetického cyklu. Potřeba snížit emise skleníkových plynů zvýší ceny energie, takže bude obtížnější zachovat výnos potravin na hlavu na úrovni z minulého století.

Zvýšená hladina moří zaplaví pobřežní úrodnou půdu a potenciální změny v síle a sezónnosti oceánských proudů způsobí migraci druhů ryb a naruší prostory jejich rozmnožování. Pohyb ryb může být nepředvídatelný, takže se zmenší globální zásobování rybami. Oceány pohltily přibližně polovinu kyslíčnicku uhličitého, který lidé od počátku industrializace vypustili do atmosféry, takže se zvýšila kyselost oceánů a zhoršil mořský ekosystém.

Změny proměnlivosti a rozdělení deště mohou zostřit nouzi o vodu ve státech s nedostatkem vody. Ve světě, kde dvě miliardy lidí žijí v zemích trpících nedostatkem vody a kde polovina obyvatelstva nemá dostatek užitkové a pitné vody, mohou poměrně malé změny v rozdělení srážek uvést země a celé regiony do nedostatku, který by vyvolal řadu vodních krizí s globálními důsledky. Dosud není možno přesně předpovídat podrobné změny srážek na národní úrovni. Avšak je jasné, že země, které již nyní mají nedostatek vody, budou nejvíce ohroženy, jestliže se rozložení srážek změní a bude proměnlivější.

Tání tibetských ledovců dokazuje souvislost mezi změnou klimatu, nedostatkem vody a geopolitikou. Stovky milionů lidí jsou závislé na řekách napájených ledovci z hlediska potřeb potravin a vody, z hlediska dopravy a energie. Nejdříve mohou toky zesílit při zrychleném tání ledovců a způsobit rozsáhlé záplavy. Během několika desetiletí však budou podle očekávání úrovně vody klesat, takže bude ohrožena produkce potravin a způsoben nedostatek vody a energie s potenciálně nepříznivými důsledky pro Indii, Bangladéš, Čínu, Myanmar (Barma), Thajsko, Kambodžu a Vietnam.

Čína vzhledem k nedostatku vody pro obyvatelstvo a hospodářství zdvojnásobila svoje úsilí o změnu toku řek tekoucích na jih z Tibetské náhorní plošiny do oblastí severní Číny chudých na vodu. Tím je nepřímo ohrožena obživa milionů lidí ve státech na dolních tocích řek. Indie má obavy z čínských plánů odvést vody řeky Brahmaputra do Žluté řeky. Jestliže bude Čína ve svých plánech pokračovat, zvýší se napětí s Indií a Bangladéšem, protože existující politické a územní spory jsou zatěžovány problémy týkajícími se vody.

## Zvyšující se energetická nejistota

Změna klimatu také zvětšuje problémy týkající se budoucího zásobování energií a zvyšuje ceny výroby a používání energie. Uhlí je dostatek, avšak fosilní paliva jsou odpovědná za téměř 80 % antropogenních skleníkových plynů, které jsou hlavní příčinou oteplování planety. I kdyby se emise z fosilních paliv stabilizovaly na úrovni roku 1990, jak požaduje Kjótský protokol, bude skleníkových plynů přibývat do konce tohoto století, takže budou dále oteplovat planetu. Zvyšování emise skleníkových plynů je možno extrapolovat podle nynějšího používání fosilních paliv a rychlosti odlesňování. Téměř všechny státy předpokládají nárůst spotřeby energie v příštích desetiletích. Světová spotřeba energie se v době od roku 2005 do roku 2035 zvýší o 55 % a na tomto zvýšení se fosilní paliva budou podílet 84 procenty, čímž se značně zvýší emise skleníkových plynů, nebudou-li zavedeny strategie pro omezení. Protože se světová spotřeba energie zvětšuje exponenciálně, může být environmentální cena za používání fosilních paliv vyšší a dlouhodobějším omezením než cena za získávání energie.

Změna klimatu vyžaduje také přehodnocení užitečnosti jaderné energie, považované za poslední možnost volby vzhledem k jejímu nepříznivému obrazu u veřejnosti jako nebezpečného a nečistého zdroje. Protože jaderná energie emituje pouze 25 gramů ekvivalentu kysličníku uhličitého na kilowatthodinu ve srovnání se 450 až 1250 gramy pro fosilní paliva, je jediným zdrojem, který může dosáhnout podstatného rozdílu v zásobování energií z krátko- a střednědobého hlediska. Kritikové tvrdí, že přechod k jaderné energii, aby byly sníženy emise skleníkových plynů, nahradí jeden problém problémem vážnějším, a to šířením plutonia a obohaceného uranu, které mohou být použity k výrobě jaderných zbraní. Tvrdí, že bezpečné skladování tohoto materiálu a jeho ochrana před teroristickými a zločineckými skupinami, usilujícími o získání materiálu pro použití ve zbraních, je problematická a že politická a bezpečnostní rizika jsou příliš vysoká.

Avšak bezpečnostní důsledky nezmírněné klimatické změny vyvažují rizika, že se teroristé nebo zločinné státy zmocní jaderného materiálu z rozsáhlých globálních zásob. Svět je již zaplaven jaderným materiálem, jehož značná část je uložena v nezajištěných dočasných skladech v blízkosti jaderných reaktorů. I kdyby byly všechny jaderné elektrárny na světě zítra uzavřeny a všechny jaderné zbraně rozebrány, odpad nahromaděný za polovinu století by musel být izolován, zajištěn a eventuálně zlikvidován buď v podzemních úložištích, nebo – což je méně žádoucí – recyklován. Argumentace proti jaderným zbraním z bezpečnostních důvodů neřeší existující problémy likvidace nebo šíření odpadu a vůbec ne problém klimatické změny.

Jeden aspekt vzájemných vztahů mezi změnou klimatu a energetické bezpečnosti, který upoutal malou pozornost, je důsledek ponoření malých atolů, skalisek a nízké ležících ostrovů při zvýšení hladiny moří na exkluzivní ekonomická pásma námořních států a na sporné zdroje na mořském dně, včetně ropy a zemního plynu. To je velmi důležitý problém, protože malá skaliska a ostrůvky všeobecně slouží k vytyčení námořních hranic a k vymezení rozsáhlých oblastí oceánu, které by jinak ležely vně exkluzivních ekonomických pásem přiléhajících států, nebo by byly označeny jako širokomořské oblasti, přístupné jiným státům k výzkumu a využití. Mezinárodní právo nyní nepodává odpověď na otázku, co by se stalo s nároky na exkluzivní ekonomická pásma, kdyby došlo k ponoření nějakého ostrova nebo dokonce země.

Oteplování moří v důsledku klimatické změny umožňuje využívat dříve nepřístupné energetické zdroje pod polárním ledovým příkrovem, takže hrozí nová „žlatá horečka“, přičemž státy soupeří o práva na využívání potenciálně bohatých ložisek ropy, zemního plynu a minerálů

na dně moře. Možnost konfliktu se projevila tím, že Rusko s rozsáhlou publicitou umístilo svou vlajku na mořské dno v Arktidě, což odsoudily ostatní pobřežní státy. Mnozí klimatologové se domnívají, že arktický ledový příkrov může zcela zaniknout do roku 2060, takže by využívání zdrojů Arktidy bylo technicky realizovatelné, a proto pravděpodobnější, pokud bude pět pobřežních států (Rusko, USA, Kanada, Dánsko a Norsko) schopno dosáhnout dohody.

## Infekční choroby

Změna klimatu bude mít řadu vážných zdravotních důsledků, včetně chorob a úmrtí přímo souvisejících se zvýšením teploty, extrémním počasím, znečištěním vzduchu, chorobami způsobenými vodou, chorobami způsobenými hlodavci a parazity a nedostatkem potravin a vody. 1,7 milionu lidí každoročně umírá předčasně, protože nemají přístup k bezpečné pitné vodě, a situace se zhorší, jestliže se v důsledku zvýšení teplot rozmnoží vodní patogeny. Největší nebezpečí představují infekční choroby. Teplota je klíčovým faktorem při šíření některých infekčních nemocí, jako je malárie a horečka dengue, zvláště tam, kde jsou nositelem komáři. Při oteplování planety se moskyti rozšíří do oblastí dříve pro ně nevhodných a do vyšších zeměpisných šířek, přičemž období přenášení chorob bude delší.

Extrémní jevy počasí a pohromy vyvolané klimatem mohou vést ke krátkodobému zvýšení počtů onemocnění v důsledku snížení produkce potravin, přesunů obyvatelstva a nedostatku pitné vody. Chudší státy s nerozvinutým zdravotnictvím budou zvláště zranitelné. Zdravotní problémy mohou rychle přerůst do bezpečnostní krize, jestliže budou postiženy značné počty osob a budou existovat vážné ekonomické a sociální důsledky. Změna klimatu nevytvoří automaticky anebo vždy příznivější prostředí pro šíření infekčních chorob, protože rychlosti přenosu a zranitelnost jsou funkcí mnoha vzájemně souvisejících sociálních, environmentálních, demografických a politických faktorů, včetně úrovně veřejného zdravotnictví, hustoty obyvatelstva, bytovacích podmínek, dostupnosti čisté vody, stavu kanalizace a likvidace odpadů, jakož i lidského chování. Všechny tyto faktory ovlivňují dynamiku přenosu choroby a určují, zda se choroba stane epidemií či nikoli. Tam, kde je klima důležité, teplota, relativní vlhkost a srážky ovlivňují intenzitu přenosu. Změna klimatu změní rozdělení zvířat a hmyzu, které jsou nositeli nebezpečných patogenů a zvětší nebo zmenší jejich životní prostory a místa rozmnožování.

## Četnější vážné přírodní pohromy

Počet přírodních pohrom zřejmě stoupá s oteplováním planety. Důsledek přírodních pohrom se může zvětšovat také z jiných důvodů než je klimatická změna: růst obyvatelstva, vyšší úroveň kapitálových investic a migrace do oblastí více ohrožených pohromami. Počet extrémních a zhoubných klimatických událostí má vzestupný trend. Vědci nejsou jednotní v tom, zda tato změna souvisí s přirozenými fluktuacemi nebo s globálním oteplováním, ačkoli rozdíly jsou zčásti vysvětlitelné vědeckou tradicí požadující vyšší úroveň jistoty než používají zpravodajští a bezpečnostní analytici při hodnocení rizika. Je však jasný úzký vztah mezi neustálým stoupaním teplot oceánů způsobeným emisemi skleníkových plynů a prokazatelným zvyšováním četnosti a intenzity bouří. Bouře intenzity 4 a 5 jsou přímým důsledkem vyšších teplot oceánů. Bouře této intenzity mají bezpečnostní dimenzi vzhledem ke zkáze jimi způsobené a k politickým, ekonomickým a sociálním nárokům, které kladou dokonce na nejvyspělejší státy.

Vojenské síly často nesou břemeno rozsáhlých záchranných a humanitárních operací, protože zpravidla jsou jedinou organizací disponující prostředky a vycvičeným personálem potřebným k rychlé a účinné reakci na přírodní pohromy. Zasazení vojenských sil do záchranných operací bude téměř jistě stále častější, protože se zvětšuje rozsah a četnost pohrom způsobených klimatem. Ozbrojené síly budou transformovány na víceúčelové instituce, pro něž bude pomoc při pohromách základním úkolem.

Přírodní pohromy související s klimatickou změnou mohou představovat ještě větší bezpečnostní problém pro rozvojové státy, protože přemístí postižené obyvatelstvo, zpochybní legitimitu nebo způsobilost vlád a zosílí existující etnické nebo občanské konflikty. V extrémních případech může být ohroženo přežití národa.

## Environmentální uprchlíci

Existuje možnost, že změna klimatu způsobí hromadnou migraci environmentálních uprchlíků s vážnými důsledky pro mezinárodní bezpečnost.

Proudy uprchlíků a neřízené pohyby obyvatelstva mohou zevnitř destabilizovat státy, zosílit přeshraniční konflikty, vyvolat politická napětí mezi státy původu a cílovými státy a ohrozit lidskou bezpečnost. Jedním z určujících rysů bezpečnostní situace po studené válce bylo rychlé zvýšení počtu neřízených pohybů obyvatelstva po celém světě. Příčiny těchto pohybů jsou složité a vzájemně související, avšak mnozí se důkazují, že zhoršení životního prostředí k nim přispívá, a že v budoucnu může změna klimatu hrát podpůrnou úlohu. Tvrdí se, že „klimatičtí“ nebo environmentální uprchlíci nyní tvoří nejrychleji se zvyšující podíl uprchlíků v globálním měřítku a že v roce 2050 může být pod vlivem globálního oteplování přemístěno až 150 milionů lidí.

Klimatem vyvolaná migrace se projevuje třemi odlišnými způsoby. Za prvé, lidé se budou přemísťovat v důsledku zhoršení prostředí a vytvářet nové nebo opakované způsoby migrace, zvláště v rozvojových zemích. Za druhé, bude docházet k častějšímu krátkodobému přemísťování obyvatel v důsledku klimatických důvodů jako jsou silné cyklony nebo rozsáhlé záplavy. Za třetí, jsou možné rozsáhlé pohyby obyvatelstva vznikající pomaleji, avšak nabývající na síle, když jsou nepříznivé změny klimatu provázeny jinými podněty pro migraci jako jsou politické nepokoje, vojenský konflikt, ekologické nesnáze a sociálně-ekonomická změna. Dokonce příznivé účinky klimatické změny mohou vést ke konfliktu.

## Nepředvídané události

Existují některé bezpečnostní důsledky, které je možno předvídat na základě disponibilních vědeckých dat. Avšak co bude, když rychlost a rozsah zvýšení teploty budou větší než předpovídané? Může to být proto, že bylo podceněno ohrožení? Klimatologové zjistili několik období rozsáhlé a náhlé změny klimatu během minulých 100 000 roků před poslední ledovou dobou a po ní. V některých případech nastalo rychlé oteplení (až 16 stupňů C) během krátkého období jednoho desetiletí, ačkoli se přitom diskutuje, jak globální byly tyto změny. Co tedy může vyvolat náhlou, zrychlenou nebo překotnou změnu klimatu a jaké strategické důsledky lze očekávat?

Existuje několik potenciálních nepředvídaných událostí v oblasti klimatické změny. Když se emise skleníkových plynů zvyšovaly během druhé poloviny 20. století, existoval, alespoň po určitou dobu, provádějící nárůst vzdušných aerosolů, což zmírňovalo oteplování, k němuž

by jinak docházelo. Tyto částice rozptylují sluneční záření, uvolňují více energie do kosmického prostoru a ochlazují zemský povrch. Tento jev nastal nejdříve v Evropě a Severní Americe a ke konci století se koncentrace částic začala zvyšovat v Asii, od severního Indického oceánu do Číny a jihovýchodní Asie. Tento zákal má globální důsledky, protože se může pohybovat po světě v závislosti na síle a rychlosti převládajících větrů. Skutečná rychlost oteplování byla maskována přítomností aerosolů. Odstranění zákalu používáním alternativních paliv a čistší energie by paradoxně mohlo urychlit změnu klimatu.

Jinou možností je, že odlesňování dosáhne bodu, kdy globální biosféra přestane pohlcovat uhlík a sama se stane zdrojem uhlíku oteplovajícího planetu více než vědci předpovídali.

Podle pesimistické zprávy zpracované pro Ministerstvo obrany USA Golský proud slábně a může nezvratně zcela zaniknout. Následkem by bylo ochlazení v Severní Americe a v Evropě by bylo klima jako nyní na Sibiři, provázené poklesem zemědělské produkce a pohyby obyvatel.

Při zvyšování nedostatku vody, potravin a energie se rychle obnoví staré konflikty mezi národy, které budou bojovat o kontrolu zmenšujících se zdrojů. Nejdříve bude existovat snaha řešit spory diplomaticky a přátelsky, avšak během doby se mezinárodní řád zhroutl, protože rychlost změny klimatu překoná reakční možnosti i nejbohatších států.

Protože fosilní paliva nebudou krýt potřebu, volba padne na jadernou energii a bude nevyhnutelné šíření jaderných zbraní.

Mnohé z těchto předpovědí jsou spekulativní, avšak přesto ukazují, jak může náhlá změna klimatu ovlivnit mezinárodní bezpečnost. I když je jejich pravděpodobnost nízká, má daleko k nulové. Politikové je musejí zařadit do svých bezpečnostních kalkulací a do alternativního plánování.

Jiným rizikovým faktorem je stabilita stále zmrzlé půdy ve velkých zeměpisných šířkách. Jsou důkazy, že půda, která byla po celá léta zmrzlá, taje ve stále větších šířkách a uvolňuje velká množství metanu, jednoho neškodlivějšího z hlavních skleníkových plynů.

Ze všech potenciálních klimatických rizik pravděpodobně největší strategické riziko představuje stále rychlejší zmenšování polárního ledu, které výrazně zvyšuje hladiny moří. Jestliže by zcela roztál grónský ledovec, zvýšila by se hladina moří přibližně o 7,3 m, takže by byla zaplavena četná pobřežní města a nízko ležící oblasti, což by vyvolalo velké hospodářské škody, přemístění obyvatelstva a ztrátu zemědělské půdy. I když se to zdá být nepravděpodobné, existují důkazy o ubývání ledu. Lidmi způsobené oteplování je alespoň zčásti odpovědné za zmenšování ledu v Arktidě. Tání v Antarktidě rovněž může přispět k rozšíření moří.

Po zvýšení hladiny moří budou podzemní vody zamořeny slanou vodou, což nepříznivě ovlivní zemědělství. Zaplavení půdy, ztráta zemědělské půdy a pohyby obyvatelstva se stanou vážnými globálními problémy.

## Závěr

Válka byla vždy považována za hlavní ohrožení mezinárodní bezpečnosti, protože má za následek velký počet mrtvých a protože ohrožuje fungování a přežití států. Podle těchto kritérií je jasné, že klimatická změna je pro život lidstva a hospodářský a politický řád potenciálně stejně nebezpečná jako tradiční vojenská ohrožení. Environmentální nebezpečí vyplývají ze soutěžení mezi státy nebo ze změn v rovnováze moci, nýbrž jsou to lidmi způsobené poruchy křehké rovnováhy přírody. Avšak důsledky těchto poruch mohou být pro integritu a fungování státu a jeho lidu stejně nebezpečné jako důsledky vojenského konfliktu.

Ochrana a stabilizace klimatu je zákonitým dlouhodobým cílem bezpečnostní politiky, protože přežití lidí závisí na zdraví biosféry a na vztahu oceán – atmosféra. Velikost a časové rámce klimatické změny předpovídané klimatologů kladou základní otázky týkající se bezpečnosti lidstva a přežití a stability států, což vyžaduje přemýšlení o politickém a strategickém riziku, jakož i o ekonomické a environmentální ceně. Na základě současných důkazů se nelze domnívat, že samotná změna klimatu vyžaduje rozsáhlou změnu uspořádání globální rovnováhy moci v předvídatelné budoucnosti. Změny v tomto řádu předpokládají rozsáhlé přerozdělení relativních výrobních kapacit států, avšak současné klimatické modely nejsou dostatečně přesné, aby podrobně popisovaly, jak bude většina jednotlivých států postižena.

Zatímco oslabení státu a destabilizující vnitřní konflikty jsou pravděpodobnějším výsledkem než válka mezi státy, klimatická změna působí jako násobitel stresu pro všechny společnosti a státy. Při hodnocení dlouhodobých důsledků změny klimatu pro mezinárodní bezpečnost je nutno mít na paměti výstrahu, že v mnoha historických případech společnost, která spotřebovávala svoje environmentální rezervy mohla absorbovat ztráty dokud bylo klima příznivé, avšak když bylo klima proměnlivé nebo drsné, byly tyto společnosti vyvedeny z rovnováhy nebo se dokonce zhroutily. Kombinace environmentálního vlivu a změny klimatu byla osudová. Uvidí se, zda je výstraha relevantní pro naše prostředí, avšak je možno si dovolit ignorovat riziko?

V bezpečnostní oblasti jsou strategické doktríny a obranné rozpočty často odůvodňovány na základě důkazů mnohem méně zřejmých než jsou důkazy o budoucím klimatu. Dosud bylo v mezinárodním rámci vykonáno velmi málo ve výzkumu, hodnocení anebo formulaci potenciálních bezpečnostních důsledků změny klimatu. Prozíravost a citlivé hodnocení rizika dokazují, že politikové musejí brát tento problém velmi vážně. Strategičtí plánovači by měli zařadit situace nejhoršího případu klimatické změny do svého plánování stejně jako postupují vzhledem k terorismu, nakažlivým chorobám a konvenčním vojenským ohrožením národní bezpečnosti. Protože změna klimatu může být prahovou událostí, která přivádí naši sužovanou planetu za environmentální předěl, z něhož nebude návratu.

*Článek Alana Duponta The Strategic Implications of Climate Change byl uveřejněn v č. 3/2008 časopisu Survival. Zkráceno. Autor je profesorem mezinárodní bezpečnosti a ředitelem Střediska pro mezinárodní bezpečnost na univerzitě v Sydney.*

-nas-